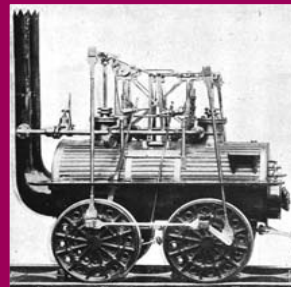

leuven historisch

Leuens Historisch Genootschap VZW

België - Belgique
P.B. / P.P.
3000 Leuven 1
2 / 2540

driemaandelijkse
nieuwsbrief **30**
jaargang 8 - sep 2011

03. Het Fochplein voor WOII

04. Paul Huybrechts graveer-
der-medailleur

06. Patrimoniumzorg -
Bottelarij - Weeshuissite

08. Archeologie Sint-Jakob

14. Lente-excursie Aarschot

16. Albertus van Leuven

18. Nieuw openbaar vervoer
anno 1837

22. Revuegezelschap Mannen
van 't Boelvarreke

24. Luibank en Verloren Kost-
Toren

26. Varia - Gevaarlijk

26. Varia - HistarUZ vertelt

28. Voorstelling Jaarboek

Uiteraard loopt het **Fochplein** weer in het vizier. Gilbert Theys besteedt er zijn jeugherinneringen aan. De gemeenteraad besliste zo maar meerderheid tegen minderheid ten gunste van de naamswijziging, maar daarmee is de kous niet af. Iedereen kan het dramatische verloop van deze 'stemming' on-line (<http://leuven.raadsinformatie.be/vergadering/21059/commissie/381>) volgen. We verwittigen daarom iedereen wie zin heeft om onze zuiderburen een bezoek te brengen. Bezin, eer je begint.

Wie zeker niet uit Frankrijk terugkeerde was de heilige **Albertus van Leuven**, onze patroonheilige na Petrus. Lees wat er met zijn relikwieën gebeurde. We laten een bekwaam kunstenaar aan het woord. **Paul Huybrechts**, een gerenommeerd medailleur. Zonder dat je het weet, loop je met een kunstwerk van hem op zak.

Tom Vanderstappen breidt een vervolg aan het artikel over het **openbaar vervoer in 1813** en rijdt mee met de eerste trein naar Mechelen en Tienen.

We reageerden snel op een hulpkreet van een bezorgde Leuenaar betreffende de toestand van de **Verloren Kost** en tegelijkertijd ook een brief over een vreemd idee van een **uitkijktoren op de Luibank**. Bij een vroegere controle in juni stelden we vast dat die toestand werkelijk dramatisch was. Een paar dagen geleden is de toren opnieuw te voorschijn gekomen. Iemand had wellicht een boomzaag gevonden om de toren vrij te maken. Dit opruimen van de Verloren Kosttoren is een eerste stap, nu nog verder het ontsluiten, toegankelijk en veilig maken. Dit is een beter idee dan een nieuw studie te lanceren van een uitkijktoren op de verminkte Luibank. Vele ringmuurdelen zijn ook nog wachtende!

De herbesteding van de **Sint-Jakobskerk** start in 2013 met stabiliteitswerken en het **archeologische vooronderzoek** door het Studiebureau Archeologie is gebeurd. Dit wordt verteld in het sociaal-cultureel initiatief van **Kunst in de Steigers** tijdens het weekend van 8 oktober. Het thema is dit jaar *tegen-stelling*. Samen met vele verenigingen, de Hulster, Stad en Architectuur, begeleid door Sacred Places verzorgt het LHG mee de rondleidingen van *'het mysterie van de grafstenen'* en *'de eerste stappen naar stabiliteit'*. Voor het programma zie bijlage.

De soap van de **Bottelarij** is nog niet aan zijn eind. Hier is nog een staartje te verwachten. In de rand vernemen we dat mogelijk binnenkort het resterende waardevolle deel van het voormalige **Weeshuis** zal afgebroken worden. We hopen dat de intentie van de stad om een centraal deel als herinnering aan het OCMW te behouden niet wordt overboord gegooid en dat opbrengst niet voorgaat op erfgoed.

Om opnieuw in luchtige luim te komen zijn ook de Mannen van **'t Boelvarreke** aan een *rinascimento* toe. Uit het amusement van dit Leuvens revuegezelschap, zal binnenkort Toneel 4 enkele legendarische fragmenten opnieuw brengen wegens groot succes.

Het verslag over onze **excursie naar Aarschot** is zichtbaar gemaakt met een groepsfoto op breed scherm met alle deelnemers, de gidsen Jacques Halfants en Rik Camerlinckx inclusief. In de varia raden we jullie een **voordracht bij Histaruz** aan.

De **tijdslijn** is in een eindstadium. Schrijf nog vlug in en reserveer de datum van 27 januari voor de presentatie met onze LHG-nieuwjaarsreceptie.

Geboren in 1933 heb ik het oude Fochplein nog meegeemaakt. Het werd bij de wederopbouw na W.O. I aangelegd als een ovaal plein. De huizen die er kwamen, waren als het ware het verlengstuk van de Bondgenotenlaan, de vroegere Statiestraat.

Op de 'Uniprix' na kwamen er handelshuizen met standding. Het Brouwershuis, een café voor de burgerij en voornamelijk Waalse studenten. Fotograaf Wolfs: heel de oorlog lang stond daar de foto van koning Leopold III met een tricolore bandje in de linker bovenhoek. De brood- en banketbakker 'De Belva', die lekkere taarten en broodjes verkocht, verder de handschoenenzaak (ganterie) 'Samsdam' en de gekende 'Office Tout Louvain', de latere boekhandel 'Cabay'. Hier kon je annonces plaatsen die dan in de etalage werden opgehangen. De foto's van voorbijgangers, bij de stadsschouwburg of bij de Sint-Pieterskerk op de Grote Markt genomen, waren daar eveneens te bezichtigen.

We komen terug op de 'Uniprix'. Samen met de 'Sarma' op de hoek van de Brusselse- en de Parijsstraat, was de 'Uniprix' een warenhuis, eerder volks, met vrije toegang. In het sousterrain werden potten en pannen verkocht. Op de gelijkvloerse verdieping werden meer algemene zaken verkocht zoals eetwaar, blauw en rood-bruin stevig kaftpapier. In de periode vóór Kerstmis was er een ruim assortiment van kerst- en nieuwjaarskaarten, kerstbollen en kaarsjes voor in de kerstboom. In de periode vóór Sinterklaas was er een kleine elektrische trein, met station en landschappen inclusief, uitgesteld.

Aan de overkant van het plein had je de medische boekhandel van juffrouw Fonteyn. In de etalage stonden anatomische atlanten opengeslagen die mijn nieuwsgierigheid prikkelden. Rechts van de winkel was er een bruine dubbele deur, soms open, soms dicht: dat intrigeerde mij als kleine jongen. Een affiche aan die deur kondigde aan dat je gratis een tentoonstelling kon bezoeken. Met kloppend hart liep ik een lange, enge gang door die naar een ruime zaal leidde. Daar zat een meneer, omgeven door allemaal schilderijen. Dat was mijn eerste contact met de schilderkunst.

In het midden van het Fochplein was er een groot plantsoen met bloemen en met palmbomen in een bak.

Aan weerszijden van het plantsoen liepen de trams. Lijn 3, met eindpunt "Fermé Bretonne" op de Tiensesteenweg, reed de Tiensestraat op. Lijn 1 boog naar de Naamsestraat met eindbestemming de Oude Kantine in Heverlee. Lijn 2 reed via de Grote Markt en de Brusselsestraat, met als eindpunt Terbank. Een comfortabele tram reed via Vossem naar Brussel, Place Saint Josse. Lijn 5 ging via diezelfde Grote Markt de Mechelsestraat in, over het Mathieu De Layensplein en had als eindpunt Herent.

Paul Huybrechts graveerder-medailleur

Paul Reekmans

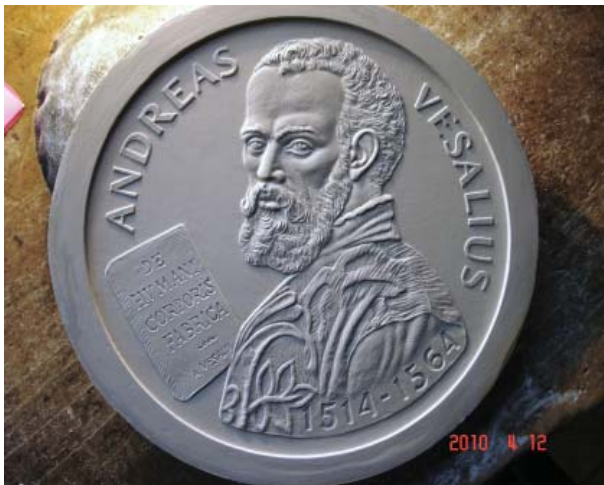
We kennen kunstenaars, schilders, beeldhouwers in alle soorten van disciplines, in alle rangen van opvattingen: zowel abstracten, realisten, animisten, kubisten en conceptuelen, je kan het lijstje aanvullen, met wat je maar kan bedenken. Zij doen het onmogelijke om toch maar origineel te zijn en de materie moet de hersenkronkels van de schepper maar proberen te volgen. Maar de materie heeft haar rechten en zal zich slechts onderwerpen wanneer het spel eerlijk gespeeld wordt. Ik neem als voorbeeld een Caravaggio uit de verre geschiedenis van de schilderkunst, dicht bij ons een Vincent Van Gogh en een hedendaagse Sam Dillemans.

Dit zijn kunstenaars die bij voorbaat de discipline van de materie tot de kleinste details bestudeerd hebben en er in slagen door de materie met het nodige respect te behandelen en er zo toe geraken haar te doen gehoorzamen aan hun inspiratie. Hun creaties zijn het resultaat van een flirten met de materie, waar beiden op het einde toegestreden elkanders rivaal en vriend zijn geworden.

Paul Huybrechts is wis en zeker een kunstenaar van die soort. Meer nog: hier is geen plaats voor flirten met de materie. De materie moet zich plooiën naar zijn eisen, maar hij heeft ze bestudeerd tot in haar kleinste grillen. Hij weet hoe ze aan te pakken. De materie zal hem gewillig zijn omdat ze weet dat zij bij hem in goede handen is. Letterlijk dan. Ze laat hem zelfs toe te experimenteren en nieuwe toepassingen toe te staan onder zijn inspiratie.

Paul Huybrechts woont in Herent (*) maar is afkomstig van Leuven, waar hij zijn eerste opleiding kreeg in de tekenacademie. Als een man die voorliefde had voor details kon hij niet beter doen dan uit te kijken in het buitenland waar hij zijn artistieke aanleg kon bijlijpen.

In Zwitserland vond hij de beste meesters die hem de geschiktheid konden aanmeten voor de graveerkunst, waar beeldhouwkunst en grafiek dicht bij elkaar gebracht werden. Maar in Duitsland en ook in Slowakije en Tsjechië bezocht hij de ateliers van zijn collega's, op zoek naar nieuwe technieken.

Sinds meer dan veertig jaar staat Paul Huybrechts wereldwijd aan de top van de medaillekunst. We mogen niet te bescheiden zijn, ik noem hem zonder blozen een ambassadeur van die discipline. Wie het over de medaillekunst heeft, heeft gemakkelijk de neiging om in neerbuigende termen te spreken over die vorm van klein-kunst. Men kan natuurlijk geen vergelijking maken met monumentale bronzen beelden. Maar een medaille uitgereikt onder bepaalde omstandigheden maakt dikwijls veel indruk op de omgeving en maakt de drager zo gelukkig.

Het blijft echter bij Huybrechts niet alleen bij medailles waarbij Napoleon het smalend had over *“cela ne coûte rien et fait tant de plaisir”*.

Het moet ons niet verwonderen dat Paul Huybrechts met zijn kennis en talent veel aanbiedingen ontvangt. Zo doet de Koninklijke Munt op hem een beroep. Zonder het te weten loop je misschien met een geldstuk in je zak, door hem ontworpen.

Als lid van de Internationale Federatie van de Medaille (FIDEM), waarvoor hij afgevaardigde is voor België, neemt hij deel aan congressen en tentoonstellingen over de hele wereld. Eind augustus vertrekt hij op uitnodiging van Zenichi Yokoyama met een collectie naar Japan, waar hij zijn kunst aan de Japanners mag laten zien. De Belgische ambassadeur in Tokyo nodigde hem uit om op 1 september zijn nieuwste creatie, een Belgisch-Japanse vriendschapsmedaille, voor te stellen tijdens een receptie op de Belgische ambassade.

Enkele weken geleden hadden we het genoegen hem te ontmoeten op een groepstentoonstelling waar hij samen met enkele buitenlandse collega's de medaillekunst alle eer aandeed, niet alleen met zijn kunstwerken, maar tegelijk met een bestendige uitleg stap voor stap opgebouwd aan de hand van voorbeelden over de creatie van een kunstwerk.

Met onverhopen trots verlieten we de tentoonstelling wetend dat we hier de realisaties van een oud-leerling van de Academie voor Schone kunsten hadden bezocht, die het toch ver gebracht had. Waartoe de cursus kunstgeschiedenis al niet kan leiden.

(*) Paul HUYBRECHTS, Swertmolenstraat 3, B-3020 Herent

Patrimoniumzorg: Bottelarij Devroey

De tweede ronde

Rob Verbruggen

“De stad zal bij de uitvoering van het vergunningsbeleid aandacht besteden aan het waardevolle erfgoed dat nog niet beschermd is”. (Beleidsprogramma stad Leuven 2007-2012, Hoofdstuk XIV, Monumentenzorg).

Antwerpen - Oude Leeuwen
Rui - Voorbeeld van integratie
oud-nieuw

Nadat de eerste vergunningsaanvraag door de stad omwille van louter stedenbouwkundige bezwaren tegen de geplande nieuwbouw was geweigerd, heeft de N.V. Globiss in volle vakantieperiode een nieuwe bouwaanvraag ingediend. Over deze nieuwe aanvraag kunnen we kort zijn: oude wijn in nieuwe zakken. Men gaat nog steeds uit van de volledige afbraak van het bestaande pand, op één stalling na, die als fietsstalling 'herbestemd' wordt. Er is wat gesleuteld aan de architectuur van de nieuwbouw, maar het blijft een anoniem en zielloos 'hokblok', zoals iemand in de buurt het omschreef, dat in niets de vergelijking met het bestaande pand met zijn bijzondere historische en esthetische uitstraling kan doorstaan. Er zijn genoeg voorbeelden van geslaagde integratie (zie foto). Enkel en alleen al door de schaalvergroting is het project een aanslag op dit historische deel van de binnenstad.

Het project druist ook volledig in tegen de beleidsvisie van de stad i.v.m. het tegengaan van stadsvlucht door jonge gezinnen, ruimtelijk beleid 'op maat van de plek', en een gezond evenwicht tussen 'permanent wonen' en 'tijdelijk wonen'.

Door geen onderzoek te verrichten om de uitverkoop van de bottelarijuitrusting en de koetsen te voorkomen, en geen historisch onderzoek ter plaatse uit te voeren, wetende dat het voormalige Pachthof St.-Kristoffel op de site van het project heeft gestaan, heeft de stad haar eigen beleidsprogramma rond monumentenzorg niet gerespecteerd.

Het LHG heeft dan ook een stevig onderbouwd bezwaarschrift ingediend (zie

www.leuvenhistorischgenootschap.be), waarin we nogmaals onze argumenten tegen de geplande sloop uiteenzetten en pleiten voor een zinvolle herbestemming van het bestaande pand. Een mooi voorbeeld daarvan is de herbestemming van de Timmerfabriek in Maastricht, waar een gelijkaardig karakteristiek industrieel pand werd ingericht tot atelier-tentoonstellingsruimte. Een aanvraag tot opname van het geheel in de inventaris van het onroerend erfgoed is in onderzoek bij het VIOE. Aan het agentschap Ruimte en Erfgoed is gevraagd om zijn standpunt, dat dit geheel vroeger al als 'waardevol lokaal erfgoed' bestempelde, formeel aan de stad te rapporteren.

Timmerfabriek - Maastricht

Op dit ogenblik is de beslissing van de stad nog niet bekend. We kunnen voorlopig alleen hopen dat de stad ditmaal de nodige wilskracht zal opbrengen om wat in beleidsnota's en structuurplannen zo mooi wordt voorgesteld ook in daden om te zetten. Maar we weten dat 5 minuten politieke moed soms lang op zich laten wachten... 'Eeuwenoud. Springlevend' of 'Splinternieuw. Morsdood'? Wordt ongetwijfeld vervolgd...

Patrimoniumzorg: Weeshuissite

De uiteindelijke doodssteek

Lambert Juvéyns

Recent werd door de stad Leuven dan toch een sloopvergunning afgeleverd op 17 februari 2011 voor het slopen van 5 gebouwen (het nog resterende gedeelte van het voormalige weeshuis langs de Frederik Lintsstraat). Het OCMW wil die 'kankerplek' nu terug opvullen met bewoning. Wie deze zone tot zo een 'kankerplek' liet komen wordt nooit gezegd, en nog minder de beweegredenen om dergelijke degelijke gebouwen te laten vervangen door opbrengst-vastgoedprojecten. Ook het zopas gerenoveerde OCMW-secretariaat, dat nog maar enkele tientallen jaren oud is, zal worden afgebroken om plaats te ruimen voor een nieuw gebouw. Er is dus toch nog geld genoeg in deze crisistijd van besparingen!

Plechting ingehuldigd op 20/09/1903 als modernste wees- en ouderlingentehuis van België, werd het complex in die hoedanigheid gebruikt tot in 1960 (foto 1). Toen besliste het toenmalige OCMW-bestuur dat het gebouw niet meer functioneel genoeg was en liet het gewoon 25 jaar lang leeg staan en grondig verkommeren tot de plotse sloop van het hoofdgebouw in 1985. Het laatste restant, met het nog karakteristieke achterliggende gedeelte (foto 2), zal binnenkort verdwijnen. Men mag hopen dat de toekomstige site niet de naam zal dragen van het 'OCMW' dat in 1960 van geen 'herbestemming' wilde weten en de omgeving al die tijd liet verloederen. Dat zou een kaakslag zijn voor al de omwonenden.

Tijdens de info-avond van de Stad voor de buurtbewoners op dinsdag 08/11/2005 werd aan de voorzitter Erik Vanderheiden een petitie met de handtekeningen van de 85 overburen overhandigd o.m. in verband met een voortuin aan de straatzijde zoals die vroeger aanwezig was. De bewoners blijven hopen dat deze petitie, waarvan nog altijd een kopie ter beschikking is, niet ongelezen in de papiermand verdween en dat er wel degelijk rekening mee gehouden werd bij de opmaak van de nieuwe plannen. Dat het LHG bij haar vroegere acties de bereidheid bij de Dienst Ruimtelijke Ordening vond om toch nog een deel van de achterbouw met de herdenkingssteen (foto 3) mee te integreren in een nieuw project, zal nu getoetst kunnen worden bij deze mogelijke afbraak van één van Leuvens relictten rond maatschappelijke en sociale zorg.

Foto 1: Voormalig wees- en ouderlingentehuis

Foto 2: Nog bestaand deel

Foto 3: Gedenksteen detail

Het archeologische vooronderzoek in de Sint-Jakobskerk te Leuven

Maarten Smeets

Na bijna 40 jaar leegstand ten gevolge van stabiliteitsproblemen wordt nu begonnen met de definitieve oplossing van deze problemen. Voor er nog maar sprake kan zijn van een volledige restauratie en herbesteding van het gebouw, zullen micropalen geboord moeten worden onder de zuilen. Om alle restauratieopties open te houden (het eventueel terugrijpen naar het oorspronkelijke vloerniveau) was het belangrijk om de oude vloerniveaus vast te kunnen stellen.

Naar aanleiding hiervan werd na overleg tussen de opdrachtgever (stad Leuven), het stabiliteitsbureau (Triconsult NV), de ontwerper (Studio Roma) en het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap een archeologische prospectie door middel van één proefput gevraagd.

Het vooronderzoek was gericht op enerzijds het vaststellen van het oorspronkelijke vloerniveau en anderzijds ook aanbevelingen te doen in verband met de aard van de sporen en de bewaringstoestand ervan indien verder archeologisch onderzoek noodzakelijk was.

Deze werken werden na prijsvraag aan Studiebureau Archeologie bvba toevertrouwd en in samenwerking met de stad Leuven uitgevoerd tussen 14 en 24 juni 2011.

Historisch kader

De oorspronkelijke romaanse Sint-Jakobskerk werd vermoedelijk op het einde van de 13de eeuw afgebroken. Enkel de vierkante westertoren, opgetrokken in overgangsstijl (1222-1230) bleef bewaard (fig. 1, blauw). Bij beperkte archeologische waarnemingen, naar aanleiding van de aanleg van een verwarming, werden een aantal muurresten aangetroffen die vermoedelijk van die romaanse kerk afkomstig zijn (fig. 1, rood). Ook werd vastgesteld dat het huidige niveau en het oorspronkelijke looppniveau sterk verschillen. In de toren is nog goed merkbaar dat het niveau van de kerk vroeger lager lag dan het huidige niveau door de beperkte hoogte van de oorspronkelijke toegangspoort en de aanzet van het kruisribgewelf.

De huidige gotische kerk werd opgetrokken in twee grote bouwcampagnes. De eerste campagne omvatte de oprichting van de zuilen (fig. 1, paars). De bogen van de middenbeuk waren evenwel niet bestemd om stenen gewelven te dragen. Na wijzigingen aan het ontwerp werd de opbouw van de steunmuren en de zijbeuken bijgebouwd (1305-1317) (fig. 1, groen). Onder leiding van Mathieu de Layens werd tussen 1467 en 1488, na de vestiging van het kapittel, het transept en de Heilig-Kruiskapel toegevoegd (fig. 1, bruin). De Sint-Hubertuskapel werd in de 16de eeuw opgetrokken (fig. 1, lichtgroen) en het classicistische koor (1785) in de 18de eeuw (fig. 1, oranje). De huidige bestaande vloer zou van rond 1800 dateren¹.

De ligging van de kerk in een broekgebied heeft altijd voor grondwaterproblemen gezorgd en dit is een goede verklaring voor de grote ophoging die binnen de kerk waar te nemen is. Het oorspronkelijke niveau is tussen 1,25 en 1,8 m verhoogd.

¹Lemaire R. (ed.) 1971: *Inventaris van het cultuurbezit in Vlaanderen. Architectuur: Deel 1. Provincie Brabant, Arrondissement Leuven, Luik: 224.*

Vermoedelijk door de ligging in een waterziek gebied en doordat het ontwerp van de gotische kerk aangepast diende te worden aan de aanwezigheid van gewelven boven de middenbeuk, heeft de kerk ook een voorgeschiedenis van stabiliteitsproblemen. In het verleden hadden aan de zuilen van de middenbeuk al ingrepen plaats, maar in de jaren '60 van de 20ste eeuw werd de kerk volledig buiten dienst gesteld en werd een hele constructie opgetrokken die verdere stabiliteitsproblemen moest opvangen.

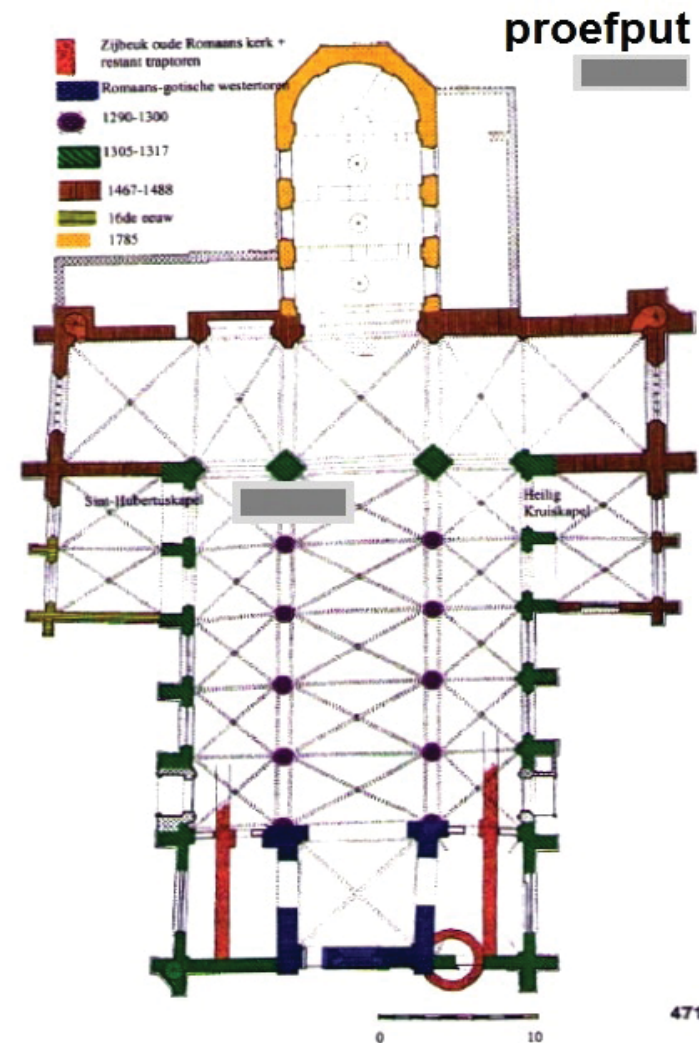

Fig. 1: Faseringsplan van de Sint-Jakobskerk met proefput.

Het archeologische vooronderzoek

Tijdens het archeologische vooronderzoek werden in de proefput 26 sporen en structuren waargenomen en gedocumenteerd (fig. 2). Onder de huidige vloer, die op veel plaatsen al opgebroken was voor het plaatsen van de betonnen funderingen voor de stellingen die de lasten opvangen, bevond zich een dun zandbed. Hieronder bevonden zich een aantal lagen die als ophogingslagen geïnterpreteerd kunnen worden. Deze lagen, die geen duidelijke samenhang of structuur vertoonden, werden machinaal afgegraven.

Zowel in de zijbeuk als in de middenbeuk werden binnen de proefput graven aangetroffen. Omwille van de hoge zuurtegraad van de bodem was het botmateriaal zeer slecht bewaard, terwijl door de hoge grondwaterstand de houten planken van de doodskisten wel zeer goed bewaard waren gebleven.

Bij een eventueel vervolgonderzoek dient dan ook de nodige aandacht besteed te worden aan de studie van een groot aantal begravingen in een relatief slechte bewaringstoestand.

Het onderzoek was er vooral ook op gericht resten van de oudere vloeren of vloerniveaus te documenteren. Vloeren werden evenwel nergens aangetroffen binnen de proefput. Het kennen van deze niveaus is echter essentieel om de juiste keuzes te maken die alle restauratieopties openlaten.

Binnen de proefput zijn er twee indicaties voor vloerniveaus. Het bovenste niveau (ongeveer 50-60 cm onder de huidige vloer) komt ongeveer overeen met het eerste archeologische niveau (fig. 3). Tegen de oostelijke zuil in de proefput werd een constructie aangetroffen die deels in witte zandsteen en deels in baksteen gemetseld is (fig. 4). Hiervoor werd een harde gelige kalkmortel gebruikt. De constructie is getrappt opgebouwd. Bovenaan bevindt zich een grafsteen in blauwe hardsteen. De steen is versierd en heeft een gotisch opschrift. Het was niet mogelijk het opschrift te documenteren want veel van het oppervlak van de steen was met kalkmortel bedekt. Voor een deel was ook op de grafsteen verder gemetseld (fig. 5).

Deze laatste vaststelling doet eerder vermoeden dat het hier niet om een oud vloerniveau gaat, maar eerder om een (altaar)fundering waarbij een grafsteen hergebruikt werd in de fundering. Omwille van de beperktheid van het vooronderzoek is de grafsteen niet verwijderd en kon dus ook niet gecontroleerd worden of er zich toch geen grafkelder onder de steen bevond.

Wel met zekerheid kon het lager gelegen oorspronkelijke gotische vloerniveau op ongeveer 1,10 m diepte worden vastgesteld tegen de westelijke zuil in de proefput. Hier werd bijkomend een proefputje gegraven en daarbij kon de overgang van de fundering naar het opgaande muurwerk vastgesteld worden (fig. 6). Opvallend was de afwezigheid van een kettingmuur, die normaal zorgt voor een stijve verbinding tussen de funderingen van de kolommen in de ondergrond. Mogelijk kan deze afwezigheid mede de oorzaak van de stabiliteitsproblemen zijn en haar oorsprong vinden in het feit dat de zuilen van de middenbeuk oorspronkelijk niet voorzien waren om een stenen gewelf te dragen.

Fig. 2: Gezicht op het vlak in de proefput

Fig. 3: Gezicht op de stratigrafie van de proefput met aanduiding van de onderkant van de ophogingslagen

Besluit

Het vooronderzoek heeft in de eerste plaats de aanwezigheid van archeologische sporen aangetoond die hoofdzakelijk met begraving in de kerk te maken hebben. De stratigrafische complexiteit hiervan is omwille van de hoge grondwaterstand niet onderzocht, maar verwacht kan worden dat die complex is en zich op verschillende niveaus zal manifesteren.

Daarnaast werd een eerste indicatie van een vloerniveau aangetroffen op ongeveer 50-60 cm onder het huidige vloerniveau. De aanwezigheid van de grafsteen in blauwe hardsteen lijkt een vloerniveau te suggereren, al kan de aanwezigheid van mortel en stenen op deze grafsteen evengoed wijzen op hergebruik in een (altaar)fundering.

In een proefputje tegen de westelijke zuil werd de overgang van de fundering naar het opgaand muurwerk van de gotische zuil vastgesteld op ongeveer 1,10 m diepte. Indien de aanzet van de micropalen onder dit niveau ligt, blijven alle restauratieopties open.

Gelet op de resultaten van het vooronderzoek werden volgende suggesties geformuleerd:

- Aanzet van de micropalen ongeveer op 1,25 m onder het huidige vloerniveau houdt alle restauratie- en herbestemmingsopties open.
- Gelet op de beperktheid van de ingrepen voor het plaatsen van de micropalen, omwille van de beperkte werkoppervlakte door de aanwezigheid van de betonnen funderingen van de metalen draagconstructie en ondanks de mogelijk interessante sporen (oa. vloeren of fragmenten ervan) die in de onmiddellijke omgeving van de zuilen te verwachten zijn, lijkt een archeologische opvolging van de consolidatiewerken niet of nauwelijks noodzakelijk.
- Zolang bij de restauratie- en herbestemmingswerken niet dieper gegraven wordt dan 40 cm blijft een archeologische opvolging beperkt. Die werken zullen het eerste archeologische niveau niet (of amper) bereiken. In de bovenste zone, die omstreeks 1800 werd opgehoogd, bevinden zich enkel recentere sporen die voor de bouwgeschiedenis van de kerk weinig relevant zijn. Ook graven zullen niet of nauwelijks aangetroffen worden.
- Zodra dieper dan 40 cm gegraven moet worden (bv. bij het teruggrijpen naar het oorspronkelijke gotische vloerniveau) is een vlakdekkende opgraving, op basis van de gegevens uit de uitgevoerde werkput, noodzakelijk. Dit onderzoek moet er enerzijds op gericht zijn de verschillende bouwfasen van de kerk verder te documenteren en te interpreteren, maar zal anderzijds ook een groot aantal skeletten opleveren. Voor de studie van deze skeletten (fysische antropologie) en dendrochronologisch onderzoek en houtbepaling op de goed bewaarde grafkisten zullen hierbij aanzienlijke budgetten voorzien moeten worden.

Daarom is het vanuit archeologisch standpunt (en ook naar kostprijs toe) gezien aangewezen niet verder te verdiepen dan strikt noodzakelijk (max. 40 cm).

Maarten Smeets
Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
info@studiebureau-archeologie.be

Fig. 4: Gezicht op de constructie tegen de oostelijke zuil

Fig. 5: Gezicht op de grafsteen

Fig. 6: Aanduiding overgang tussen fundering en opgaand muurwerk van de gotische zuil

Lente-excursie naar Aarschot op 19 juni 2011

Paul Rycken

Het was een druilerig vertrek die ochtend op de Bodartparking maar in Aarschot waren de weergoden ons bijzonder goedgezind: geen druppel meer voor de rest van de dag.

Van de oorspronkelijke romaanse Onze-Lieve-Vrouwekerk in het stadscentrum bleef nauwelijks een spoor zichtbaar. Verrassend was de grootte van het huidige bouwwerk in Brabantse Demergotiek voor deze kleine stad. De barokke aanpassing was grondig: drie altaren, een groot gesupprimeerd raam, biechtstoelen, preekstoel, doksaal. Uitzonderlijk van symboliek en uitwerking is het schilderij van de mystieke wijnpers dat de lokale wijnteelt aan het mystieke lijden verbindt (foto 2). Binnen en buiten (foto 1) de kerk valt de verering van Sint Rochus op.

Het begijnhof werd tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar beschadigd. De nieuwbouw is duidelijk herkenbaar. Enkele grotere huizen bleven gespaard van de oorlog en de urbanisatieplannen van de vorige burgemeester (foto 3).

De 's-Hertogenmolens werden grondig gerestaureerd en verbouwd tot een taverne en een hotel. De sluizen maken nog steeds een werkend deel uit van de plaatselijke waterhuishouding.

Het middagmaal in 't Wit Toreke verliep vlekkeloos (foto 4).

Het Gasthuismuseum is een model van zinvolle aanwending van een oud gebouwcomplex (foto 5). Sommigen vonden de overdekking van het binnenpleintje minder geslaagd en overbodig omwille van de voldoende binnenruimte zoals de grote neogotische kapel.

Het orgelconcert op het gerestaureerde orgel van Robustelly in de Sint-Pieterskerk in Langdorp, was een stijlvolle en stemmige verrassing. Tijdens het bezoek aan de kerktoeren kregen we muziekles van de geneesheer-organist van dienst.

Albertus van Leuven (°1159 - †1192)

Paul Reekmans

Sint-Albertus van Leuven

Albertus van Leuven, tweede zoon van Godfried III, de Moedige en broer van de latere hertog Hendrik I, de Strijdvaardige, zag het levenslicht in de burcht op de Keizersberg in 1159. Naar gewoonte uit die tijd lag als tweede zoon zijn toekomst reeds voorzien in de kerkelijke hiërarchie. Hij werd kanunnik van de kathedraal Sint-Lambertus van Luik en aartsdiaken voor de Kempen, zodat hij met de voorziene prebenden van een royaal inkomen was verzekerd.

Na het overlijden van Rudolf, de bisschop van Luik, werd Albertus unaniem aangeduid als diens opvolger wat een duidelijke verrijking betekende van zijn status. Dit was echter niet naar de zin van de graaf van Hofstade die die waardigheid in gedachte had voor zijn broer Lotharius. Hoewel paus Celestinus III de benoeming reeds had bestendigd bij pauselijke bulle, kon Lotharius zich niet onderwerpen aan deze beslissing en er ontstond daardoor een uitzinnige wrevel en haat.

Bevreesd voor moeilijkheden in Luik, zijn bisschoppelijke stad, tussen voor- en tegenstanders van zijn benoeming, verkoos Albertus voor een onbepaalde tijd zijn toevlucht te zoeken in Reims onder beschutting van de gevestigde kardinaal-aartsbisschop.

Lotharius zocht de steun van de Duitse keizer Hendrik IV die de groeiende macht van het Brabantse grafenhuis vreesde en alle middelen zocht om die te beknotten. Een drietal Duitse ridders werden aangezocht

om een oplossing te vinden en ze trokken naar Reims om contact te zoeken met Albertus. Wanneer ze zich bij hem aanmeldden met goede bedoelingen kon Albertus niet vermoeden welke hun intenties waren. Zij vonden de geschikte gelegenheid om in te grijpen, toen hij op punt stond de mis op te dragen. Zo werd hij aan de voet van het altaar op laffelijke wijze om het leven gebracht door de ridders, die niet meer waren dan huurmoordenaars in dienst van zijn tegenstrever Lotharius van Hofstade met medeweten van de Duitse keizer Hendrik IV. Deze feiten werden in verschillende vitae Sancti Alberti breed uitgesmeerd.

Toen aartshertog Albrecht van Oostenrijk de functie verwierf van gouverneur-generaal en vervolgens gepromoveerd werd tot soeverein van de Zuidelijke Nederlanden, werden hem in 1612 door de aartsbisschop van Reims de relikwieën aangeboden in de waan dat deze aan Albertus toebehoorden.

Het waren echter zonder twijfel de resten van aartsbisschop Odalric, die overleed in 374 en pas veel later - in 1192 - naast hem het gezelschap kreeg van de vermoorde Albertus. De vergissing kwam pas in 1909 aan het licht toen men naast zijn lege grafombe een skelet ontdekte dat met minder zorg was begraven, wat door de Franse archeologen werd vastgesteld.

De oorlog onderbrak het vervolg van een grondig archeologisch onderzoek. Pas na 1914, bij de heropbouw van de kathedraal van Reims, die tijdens de eerste maanden van Wereldoorlog I door beschieting van de Duitse artillerie zwaar werd geteisterd, werden verscheidene begraafplaatsen aangetroffen in de nabijheid van het hoogaltaar waar ook Albertus, naar vaste traditie, begraven werd.

En inderdaad werden stoffelijke resten blootgelegd, waarbij men snel kon vaststellen aan de zware verwondingen die de schedel vertoonde met sporen van een gewelddadige dood. Men mocht aannemen dat die kist de stoffelijke resten zou bevatten van Albertus van Leuven. In hetzelfde graf bevond zich tevens het bovenste deel van een bronzen, sterk geoxydeerde kromstaf.

Relikwiekastje van Sint Albertus van Leuven
Sint-Pieterskerk Leuven – foto LHG

Het zijn deze resten die in 1920 in Brussel grondig werden onderzocht onder de leiding van de Belgische dokter Vervaeck, chirurg-criminoloog. Het als resultaat welke bij grondige vergelijking voor echt konden worden aangezien.

Vandaag zou een DNA-onderzoek de finale waarheid kunnen ontdekken, maar het is reeds meer dan voldoende dat het relikwiekastje in de Sint-Pieterskerk de beenderen bevat van de echte Albertus van Leuven.

(Deze bijdrage maakt deel uit van een uitvoerige later te verschijnen publicatie betreffende de Leuvense Sint-Pieterskerk, Paul Reekmans, conservator 1975-1985)

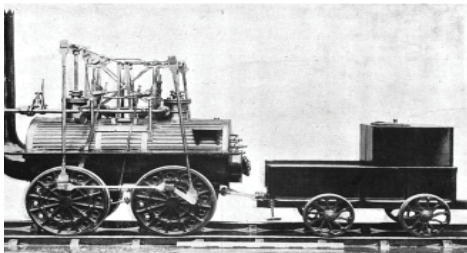
Nieuw Openbaar Vervoer... Anno 1837

Tom Vanderstappen

In de vorige nieuwsbrief reisden we met het Leuvense openbaar vervoer in 1813. Toen waren de mogelijkheden al eeuwenlang dezelfde: met de koets of trekschuit naar de omliggende steden. Hoewel de organisatie hiervan zelf grootschalig was, was de dienstverlening erdoor eerder kleinschalig: enkele koetsen en trekschuiten per dag. Bovendien waren de zitplaatsen beperkt en was de reisduur lang. We zetten enkele ontwikkelingen op een rijtje die leiden tot een bijzondere dag voor de Leuvenaars in september 1837. Toen begon een echte breuk met het openbaar vervoer in het verleden en kwam ook in onze stad het leven in een nieuwe versnelling. Hierna voelen we ons eventjes een Leuvense treinreiziger die in 1837 deel ging uitmaken van dit nieuwe netwerk en bekijken we enkele directe uitlopers.

Een Britse én Nederlandse aanzet

Ten tijde van onze momentopname in Leuven in 1813 waren in Groot-Brittannië allang de technische ontwikkelingen gaande die voor een ommekeer in het goederen-transport en uiteindelijk het openbaar vervoer zouden zorgen. De zware grondstoffen (steenkool, ijzererts en staal) die voor de industriële revolutie nodig waren, hadden gespecialiseerd vervoer nodig. Anderzijds waren nét deze materialen de belangrijkste bestanddelen voor de uitbouw van een spoorweg. Een ideale kruisbestuiving was het gevolg, die voor de exponentiële groei ervan in de jaren erna zorgde.

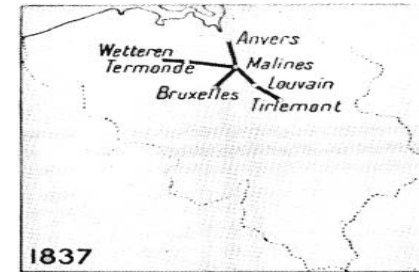
"LOCOMOTION No. 1"
This is George Stephenson's great working engine which drew the world's first passenger train over the Stockton and Darlington Railway and hauled the first iron bridge. It is depicted running on the rails used on the present railway.
Photograph by courtesy of the Science Museum, London.

In 1825 vinden afzonderlijke Britse verbeteringen en uitvindingen een hoogtepunt in de locomotief van Stephenson. De eerste passagierswagon getrokken door een stoomlocomotief op ijzeren rails is dan een feit (zie illustratie). Het grote succes ervan blijft natuurlijk niet onopgemerkt door de buurlanden.

Als eerste op het Europese vasteland gaat de Belgische spoorweggeschiedenis aan het rollen in 1831, wanneer twee ingenieurs, Simons en

De Ridder, naar Groot-Brittannië worden gestuurd. Twee jaar later leveren ze een studie af voor een eigen Belgisch spoorwegnetwerk. Het voornaamste doel was het vinden van een levensvatbaar alternatief voor de Schelde-Rijnverbinding. Deze was namelijk door de Nederlanders van ons afgesloten. Uit de kosten-batenanalyse bleek dan ook dat een spoorweg Antwerpen-Keulen veel voordeliger was dan via een kanaal. Het omkaderende wetsontwerp werd op 1 mei 1834 goedgekeurd. Het Staatsblad van die dag bericht dan ook het volgende: *In het Koninkrijk zal een spoorwegnet worden opgericht met Mechelen als centraal punt en gaande: oostwaarts naar de Pruisische grens via Leuven, Luik en Verviers; noordwaarts langs Antwerpen; westwaarts tot Oostende via Dendermonde, Gent en Brugge; zuidwaarts langs Brussel, naar de Franse grens door Henegouwen.*

Nauwelijks één jaar en vier dagen later is de eerste etappe een feit en bereikt op 5 mei 1835 de allereerste passagierstrein Mechelen vanuit Brussel. Op 3 mei 1836 vindt de ingebruikneming van de lijn Mechelen-Antwerpen plaats. In 1837 komen er al maar liefst vier nieuwe verbindingen bij. Het is in datzelfde jaar op 10 september dat voor Leuven ook deze speciale dag aanbreekt. Het is die dag dat de stad met Mechelen wordt verbonden en op de 28ste van dezelfde maand met Tienen.

Een nieuwe geest

Met de stoomlocomotief kunnen niet alleen tonnen goederen snel verplaatst worden (hun oorspronkelijke doel), maar ook honderden mensen tegelijk naar hun bestemming worden vervoerd. De laatste nieuwtjes kunnen nu ook verspreid worden over verschillende steden. Op deze manier ontstaat een nieuw menselijk netwerk, met gevolgen niet alleen op het gebied van transport, maar ook in de geesten: de wereld wordt een stukje meer dorp, grenzen beginnen langzaam te vervagen. Men maakt ook voor het eerst kennis met het concept "snelheid" en de gestage uitbouw van het spoorwegnetwerk als "vooruitgang". Een nieuw soort architectuur ontstaat: het stationsgebouw. De eerste stations zijn allemaal eenvoudige houten barakken. Later krijgen ze een eigen (vaak statig) gebouw, in een klassieke stijl, of in de nieuwe mode met veel staal en glas. Belangrijk is ook dat dit nieuwe personenvervoer voor een gigantische groei in het toerisme gaat zorgen, en vooral ook het soort dat eerder niet mogelijk was: het ééndags-toerisme.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat een zekere A. Ferrier in deze nieuwe geest een reeks boekjes uitbrengt. De titel sluit wel nog in de verste verte niet aan op het flitsend concept van vandaag: “*Description historique et topographique de...*”. Zo brengt hij er verschillende uit: in 1836 reeds over Antwerpen, Brugge en Mechelen. Een jaar later, wanneer Leuven nog maar nét zijn spoorweg heeft, wordt het boekje over onze stad uitgebracht. Dit vormt dan ook een kleine getuige van de ontwikkelingen die zich ook hier gaan afspelen. Na een geschiedkundig verhaal over Leuven, een beschrijving van alle kerken, besteedt Ferrier maar liefst de helft van de omvang aan de ontwikkeling van dit nieuwe systeem van interne communicatie.

De spoorwegen zijn duidelijk een belangrijke innovatie, commercieel interessant en op het moment van zijn publicatie hebben er al grote ontwikkelingen plaatsgevonden in de Verenigde Staten van Amerika en verder op het Europese continent. De spoorwegen zijn geen eendagsvlug zonder enig voordeel, integendeel. Het werkje duidt ook op het numeriek succes van de spoorwegen: in de laatste jaren van het Hollands Bewind werd aan de stadspoorten een telling van de gebruikers van de *voitures publiques* gehouden. Tussen Brussel en Mechelen zou dit om een gemiddelde van 75.000 reizigers per jaar gegaan zijn. Tussen 7 mei 1835 en 1 mei 1837 verachtvoudigde dit gemiddelde, tot 563.210.

Treinreiziger in Leuven

Het Koninklijk Besluit van augustus 1837 bepaalt de tarieven voor deze nieuwe, Leuvense, treinreizigers. Er is sprake van vier klassen, in de *berline*, de *diligence*, de *char-à-bancs* en de *wagon découvert*. Dit zijn duidelijk geen nieuwe termen maar ze refereren naar bekende kaders: de luxekoets, de koets, de kar met banken en de open wagon. Aan de laatste mogelijkheid voegt het A. Ferrier grappig (in het Engels!) (*outside*) aan toe. Ook de algemene termen gaan nog uit van bekende kaders en zijn zelfs beschrijvend van aard: zoals *chemin de fer*, *machine à vapeur* en *machine locomotive*.

Zoals eerder vermeld is er in september 1837 sprake van **twee rechtstreekse lijnen in Leuven: Leuven-Mechelen en Leuven-Tienen**. De kostprijs voor een rit bedraagt gemiddeld per kilometer 9 *centimes* in de *berlines*, 5 *centimes* in de *char-à-bancs* en 3 *centimes* in de *wagon découvert*. Ten tijde van onze momentopname in 1813 ging het om een gelijk tarief voor een zitplaats binnenin de koets of in de open lucht op de cabriolet. Voor deze nieuwe vorm van openbaar vervoer zijn er nu ook klassen, net zoals dat bij de trekschuit het geval was. Waar je op de tekschuit een verschil in tarief tussen twee soorten zitplaatsen hebt, is hier nu sprake van vier klassen.

Een rechtstreekse rit naar Mechelen kost in de vier opeenvolgende klassen respectievelijk 1,75, 1,50, 1 en 0,60 francs. In 1813, met de trekschuit, betaalde je 1 franc 30 *centimes* in *la grande chambre*, 90 *centimes* in *le commun*. Nog een belangrijk verschil was de reisduur, waar dit met de trekschuit vier uur duurde, was dit nu in slechts zo'n veertig minuten mogelijk.

De tweede trein, naar Tienen, kostte 1,50, 1,20, 0,80 of 0,50 *francs*. In 1813 kostte dit met de koets 2 *francs*. De rit met de koets naar Antwerpen kostte 5 *francs* en duurde zes uur. De Leuvenaars kunnen dit nu met een tussenstop in Mechelen afleggen en de kostprijs hiervan bedraagt (van deze twee ritten samen) 3,50, 3, 2, of 1,20 *francs*. Een reis per trein naar Brussel ging altijd via Mechelen. Leuven kreeg pas in december 1866 een rechtstreekse verbinding met Brussel.

Uitlopers

Het ontstaan van het spoorwegennetwerk trekt ook letterlijk de nodige infrastructuur errond op gang. Locomotieven en spoorwegmateriaal worden een belangrijk Belgisch exportproduct. In 1863 komt er in de buurt van het Leuvense station een eigen werkplaatsencomplex, de *Grand Atelier Central* in Kessel-Lo. Het wordt daar opgericht door één van de vele maatschappijen die over het land hun eigen net aan het opbouwen zijn, het *Chemin de Fer du Grand Central Belge*. Hierrond ontwikkelt zich de arbeiderswijk Blauwput gestaag, en zorgt uiteindelijk voor de ontwikkeling van het in oorsprong landelijke Kessel-Lo. Een sterk georganiseerde bevolkingsgroep ontstaat nu en legt mee de basis van de arbeidersbewegingen aldus een hoofdrol spelend in de sociale vraagstukken. Sinds 1993 is de laatste industriële activiteit in die werkplaats uitgedoofd. In 2007 waren de afbraak van de hallen (buiten enkele beschermden) en saneringen definitief afgerond en werd een woonbouwproject opgezet. Enkele beschermden hallen zijn nog een stille getuige van dit industriële verleden van Leuven.

Revuegezelschap Mannen van 't Boelvarreke en T4

Ramon Kenis

Het notoire Leuvense revuegezelschap 'Mannen van 't Boelvarreke' bracht tussen 1936 & 1954 jaarlijks een populaire revue met sketches vol Leuvense humor. Hun escapades waren een begrip in Leuven en niet zelden traden zij op voor een tot de nok gevulde Stadsschouwburg.

In de jaren zestig en zeventig deden de 'De Jonge Mannen van 't Boelvarreke' met succes hetzelfde. De laatste voorstelling vond plaats in 1978.

We citeren een artikel door uit een krant van 2 februari 1962 met de titel *HEROPSTANDING VAN 'HET BOELVARREKE' TE LEUVEN - EERSTE VERTONING DOOR JONG EN OUD*:

"Wie reeds verschillende jaren te Leuven woont weet dat het revuegezelschap 'Het Boelvarreke' een grote rol gespeeld heeft in het ontspanningsleven van de Peetermannenstad. Gedurende achttien jaren hebben zij elk seizoen een nieuwe revue gebracht, die de laatste jaren van hun activiteit zulk een groot succes kende dat de vier vertoningen welke zij van elke revue gaven, telkens een nokvolle schouwburg lokten (amfitheater inbegrepen). Dit op zich mag wel een enig feit genoemd worden en werd tot op heden door geen enkel gezelschap nagedaan.

'Het Boelvarreke' is gegroeid uit de parochie O.L.V. Middelaars en ontleende zijn naam aan de Diestsevest, die in de volksmond de 'voetboelvaar' geheten wordt. E.P. Moors, pastoor van de parochie, kreeg de opdracht een nieuwe kerk te bouwen. Aanstonds werd hij omringd door bereidwillige mannen en kende men de eerste Vlaamse kermisjes welke op de speelplaats van de Miniemen gehouden werden. Het is daar in feite dat 'het Boelvarreke' geboren werd, dank zij de vertoningen van het circus die zij gaven en die reeds veel bijval kenden. Zo kreeg de zaak een vaste vorm en in 1936 werd dan begonnen aan de eerste revue.

Als schrijver werd J. Huybens aangeduid en enkele maanden later ging in de toneelzaal van de Miniemen voor de eerste maal het doek voor de 'mannen van 't Boelvarreke'.

Iedereen herinnert zich nog goed de verschillende geestige schuifjes die er gebracht werden, die dikwijls betrekking hadden op plaatselijke toestanden. De zaal van de Miniemen werd gauw te klein en de 'mannen van 't Boelvarreke' zagen zich verplicht naar de zaal Lovanium te verhuizen waar zelfs gedurende de oorlogsjaren de vertoningen onafgebroken doorgingen.

Het hoeft geen betoog dat het telkens een welgekomen ontspanning was voor de Leuvenaars die, zoals elders, in angst en in grote kommer leefden. Zo ging men dan stilaan naar het toppunt en kon het gezelschap zich in de schouwburg wagen. Niet alleen kende het zeer veel bijval bij de inwoners van de stad, maar zelfs de revuegezelschappen uit andere steden verplaatsten zich speciaal.

De grote verdienste van de 'mannen van 't Boelvarreke' was op de eerste plaats dat zij door hun revues tot tweemaal toe de mooie parochiekerk van O.L.V. Middelaars mee konden afbetalen. Iedereen weet immers dat bij de luchtaanval in 1944 de kerk volledig vernield werd. Een tweede kenmerk is het feit dat zij Leuven steeds gediend hebben met gezonde humor. Nooit was er enige schunnigheid op te merken, zoals dat wel eens bij revues gebeurt. Steeds waren de revues volks, geïnspireerd op nationale, internationale en plaatselijke gebeurtenissen. Dank zij de verschillende rake typeringen welke de acteurs (die het nu wel niet zo ernstig opnamen) brachten, werd elke opvoering een daverend succes.

In 1956 werd de laatste revue gegeven. Iedereen dacht dat het rolletje van 'het Boelvarreke' uitgespeeld was. Ondertussen overleed de heer Huybens, schrijver, maar zijn geest is blijven verder bestaan.

Dank zij de verbredering tussen jong en oud zal men 'het Boelvarreke' terug voor het voetlicht zien in de stadsschouwburg op zaterdag a.s., 4 februari, te 20 u. Thans wordt de vertoning gegeven ten bate van een altaar in de parochiekerk van O.L.V. Middelaars. De teksten worden geschreven door A. Lenaerts en Hugo Symons. De meeste vroegere acteurs verlenen hun medewerking en zullen tevens aangevuld worden door jongeren." (Bijdrage Toneel 4 - M. Goossens)

Meer dan drie decennia later brengen 'De Manne en Vraave van Toneel 4' een aantal van die hilarische sketches opnieuw tot leven, afgewisseld met krankzinnige taferelen die zich in de kleedkamer achter het podium afspelen. "Allemaal in 't Leives". De herneming wegens groot succes gaat door op 20, 21 en 22 oktober 2011 om 20 u in de zaal ONS HUIS Goudsbloemstraat Leuven

Reservatie 016/622800 tussen 18u-19u of via reservatie@toneelvier.be

Luibank en Verloren Kosttoren... Verloren Gezicht

Paul Reekmans & Ramon Kenis

Uit een email citeren we... *Vermits de nieuwe gebouwen aan de rechterkant van de Remyvest ter hoogte van de Luibank een flink stuk van het uitzicht op de kom van Leuven benemen, kunnen we dan niet zoals in vele steden een uitzichttoren maken met een panoramische tafel die je wegwijst maakt. Vandaar de suggestie (in de brief) aan de schepen van toerisme om daar eens over na te denken.*

Als LHG willen we onze inzichten rond de waardevolle uitzichten op onze stad meegeven en pleiten we dringend voor een globale visie rond het behoud van de nog resterende stadsgezichten zoals de Remyvest met de Luibank, de Mechelsevest en Verloren Kosttoren met de zone aan de Wijnperssite en voormalige site Van Humbreeck-Piron, Keizersberg en invalsweg Brusselsesteenweg. We volgen daarom de evolutie van de stadsontwikkeling rond de vesten vanaf de Tervuursepoort.

Stadsgezicht tot voor kort

Uitzicht grotendeels verborgen 2011

Bouwblok dat stadszicht verbergt

Het is op zichzelf terecht een goed idee om een uitzicht op Leuven te beogen maar - helaas - zoals de briefschrijver ook zelf aangeeft is recent het natuurlijke mooie panorama **vanop de Luibank** en dit zonder kunstmatige toren reddeloos verknoeid door de nieuwe hoogbouw vlak aan de voet van de Luibank. F1 en F2.

Om deze stedenbouwkundige misstap te verhelpen en opnieuw een uitzicht te verkrijgen wordt gesuggereerd dat er best 'een uitkijktoren gebouwd wordt'. Helaas zal deze ook weer het groen van de vest doen sneuvelen, omdat hij zogenaamd boven de nieuwe hoogbouw moet "uittorenen". Een straat zonder einde.

Er is in 1993 vanuit de brede omgeving bescherming voor dit stadsgezicht aangevraagd via de stad aan de minister met als suggestief antwoord... dat het zicht op het stadscentrum respecteren een louter stedenbouwkundig probleem is... en dit enkel door intelligente bebouwing kan worden opgelost. De nieuwe bebouwing van vandaag is het omgekeerde! Het huidige bestuur heeft dit mooie uitzicht van de Luibank, dat aan de

Leuenaar toebehoort, recent aan een promotor cadeau gegeven als geprivilegeerd uitzicht voor enkele bevoorrechte flatsbewoners. F3. Dat dit hoge nieuwe flatgebouw het mooie gezicht vanuit de Luibank op de stad grotendeels voor eeuwig vernietigt zou onze beroemde archivaris Van Even zeker met alle middelen bestreden hebben, vermits hij op de kaft van zijn publicatie 'Louvain dans le Passé et le Présent' juist dit uitzicht koesterde. (zie illustratie)

Enkele dagen geleden kregen we eveneens 'van een bezorgde Leuenaar' een verontruste melding dat... *hij de "Verloren Kosttoren" tegenover de provinciale tuinbouwschool niet meer kan vinden tenzij hij zich eerst met een machete een weg baant door bomen en heesters.*

Bij de voorstelling in 2003 van ons jaarboek XLI 'De Leuvense Prentenatlas deel II', suggereerde burgemeester Tobback *om van de 'Verloren Kosttoren - of wat ervan overblijft - toch iets te maken, wat op toeristisch gebied een meerwaarde zou geven. Door de ruïne te gebruiken als een uitkijktoren, mits binnen de bestaande wand een stalen constructie aan te brengen met etages, van waaruit je zowel de stad als het weidse landschap aan de buitenzijde van de stad zou kunnen bewonderen. Men zou van daaruit zelfs bij klaar weer de toren van Mechelen en van Antwerpen kunnen zien.*

Verloren Kosttoren vandaag

Verbroken stadszicht vanop de toren

Plan volbouwen vest (in rood)

Vanuit historisch oogpunt betekent de Verloren Kosttoren meer dan alleen een uitzicht. Hij is nog een van de weinige relictten van de tweede ringmuur naast de Spuyte. Zijn nut voor cartograaf Gemma Frisius die van hieruit heel de regio in kaart bracht is bekend, alsook het verhaal waarbij de Leuvenaars de bijnaam van de Koeienschieters kregen. De resten van deze hoge toren blijven een unicum.(F1)

Het idee van een nieuw project (vooral interessant in verkiezingstijd) met een nieuwe toren, liften, trappen, graafwerken met keermuren, enz... zoals recent op de Keizersberg is geschied, heeft weinig zin als je vanaf die nieuwe constructies toch geen uitzicht meer hebt op de stad. Want ook hier werden vroeger voor de neus van die uitkijktoren gebouwen opgetrokken die het vroegere vergezicht tenietdoen.(F2)

Ook het potentieel dichtbouwen van de vestzone ter hoogte van de Wijnperssite is een cadeau aan de provincie die het Ruimtelijk Uitvoerinsplan (F3-rood) van de stad recent heeft goedgekeurd ondanks bezwaar vanwege het LHG. In een vermeld scenario van de eventuele verhuis van de provinciale onderwijsite van de Wijnpers zullen nieuwe blokken als een lint langs de groene vest en ook in het binnengebied mogen komen zodat de nog bestaande beperkte (door)kijk volledig verdwijnt. We krijgen een herhaling van de Luibank. 'l'Histoire se répète'!

We pleiten liever om eerst het Handbooghof en toren in het stadspark in orde te brengen en, zoals ondertussen (bij toeval?) ook gebeurde, de relictten van de Verloren Kosttoren gewoon vrij te maken, te reinigen en verder te ontsluiten voor het publiek. Dat kost weinig en zal iedereen plezier doen. Een extra uitkijktoren, weer een nieuw project? We hopen eerder op een nieuw beleid om de bestaande waardevolle historische elementen en stadsgezichten te vrijwaren.

Gevaarlijk

We zijn bezorgd - zeer bezorgd om jullie veiligheid. Het betreft de naamswijziging van het Maarschalk Fochplein. We hebben niets tegen rector De Somer, daar gaat het niet om. We durven het haast niet uitspreken, we zullen het fluisteren. Neem je voorzorgen indien je het zal wagen naar Frankrijk te gaan. Blijf er weg, want zodra ze daar vernemen dat je Belg bent, zal men je vragen: 'D'ou êtes-vous? Zeg nooit dat je van Louvain afkomstig bent, je riskeert levend gevild te worden. Dat geldt niet alleen voor Leuvenaars maar voor alle Belgen. En dat geldt voor héél Frankrijk. Er is geen stad in Frankrijk of er is een avenue - place - cour - rue gewijd aan Foch, met een standbeeld of een ruiterbeeld. In Lille (Rijsel) is men zelfs druk bezig met het beeld van Foch een nieuwe beurt te geven. Zoiets als Leuven doet met het standbeeld van Sylvain. Kom niet klagen als je bezoek in Frankrijk tegenvalt. Het is nog niet aan de oren gekomen van de president Sarkozy, maar zelfs als er een andere president komt, zo iemand als Strauss-Kahn, moeten we het allerwreedste voorspellen en dan riskeer je ook nog je centen kwijt te spelen. Maar misschien wordt het negatief advies van de commissie toponymie toch nog gevolgd. Of misschien komt er wel een openbaar onderzoek. Of héél misschien was het alleen maar gratis publiciteit voor ons bomma haar sacosj.

Kunstenfestival 'Kunst in de Steigers'

In dit evenement tijdens het week-end van 7,8 en 9 oktober ontmoeten vele partners elkaar in een brede samenwerking. Het thema dit jaar 'tegenstellingen' wil bijdragen tot het opheffen van de vooroordelen tussen de werelden binnen en buiten de psychiatrie. Het LHG draagt samen met de Vrienden van de Sint-Jakobskerk, de stad Leuven en Stad en Architectuur, begeleid door Sacred Places, ook dit jaar weer bij door mee de info en rondleidingen te verzorgen rond 'de eerste stap naar de stabiliteit' en 'het mysterie van de graven'. Info over de vele activiteiten in de flyer in bijlage of www.dehulster.be of www.sacredplaces.be.

HistarUZ vertelt Lezing Napoleon Gerda Ceulenaere

"HistarUZ vertelt" is toe aan zijn tweede lezing in een reeks over de geschiedenis van de geneeskunde. Op donderdag 20 oktober is het de beurt aan em. prof. dr. Luc Missotten. Hij snijdt het thema 'Napoleon en de Leuvense oogheekunde' aan. De napoleontische veldslagen hebben een belangrijke invloed gehad op de stichting en de ontplooiing van de Leuvense dienst voor oogheekunde. Samen met em. prof. em. dr. Luc Missotten volg je deze evolutie stap voor stap en geeft hij mee welke laatste sporen hij van de napoleontische invloed als jonge assistent in opleiding nog meemaakte.

Zoals de eerste lezing van prof. em. dr. Paul Broos ruim 350 luisteraars heeft geboeid, zo zal ook deze lezing erg verrassend uit de hoek komen. Mis deze uiteenzetting niet! Plaats: mUZeum HistarUZ, Kapucijnenvoer 35, 3000 Leuven, eerste verdieping blok J (Kankerinstituut), centraal auditorium. Iedereen is welkom! Voor en na de lezing staat het museum open voor u. Er kan ook nagepraat worden met een fris drankje in de hand.

<p>De Sacosj van ons Bomma. Geschiedenis en verhalen over het Fochplein en de archeologische opzoekingen waaruit de vermaarde uitspraak is ontstaan. 1 €</p>		<p>Virtuele triomf van de Brabantse Gotiek. Yves Vanhellemont documenteert het verhaal van de nooit uitgewerkte torens van de Sint-Pieterskerk met illustraties en ingepast virtueel model vanuit verschillende straten. 2 €</p>		
<p>'Eigen-aardigheden uit Vlaams-Brabant', Originele tekeningen uit Leuven en omgeving, in en buiten Vlaams-Brabant, J.Halfants historicus, kaarten, familie, overzichtskaart arr. Leuven, 614 blz., luxeft. Prijs leden 70€ - niet-leden 80€.</p>		<p>Huizen en straten van het Oude Leuven. Alfons Meulemans, jaarboek 2004, in 2 delen met deel 1 Patrimonium met beschrijving van panden en deel 2 Atlas en registers, Formaat A4, 680 blz., luxeft. Prijs leden 65€ - 75€ niet-leden</p>		
<p>Jaarboek 2005, met: de ruimtelijke ordening tijdens het Frans Bewind, Pater Damiaanplein, Pauperisme en instellingen, Van Humbeek-Piron, kunstroof Sint-Kwinten, ca. 300 blz, leden 35€, niet-leden 45€</p>		<p>Jaarboek 2006 met verhalen over het cultuurbelief van de stad Leuven, het pauperisme, het huis van Croy. ca. 300 blz leden 35€ niet-leden 45€</p>		<p>Vergeten Kunststater Charlier. Patrick Valvekens laats ons kennismaken met een binnestedelijk kunstambacht geïllustreerd met voorbeelden uit het straatbeeld. 2 €</p>
<p>Jaarboek van het Leuven Historisch Genootschap 2009</p>		<p>De Steenstraete, vroeger ... en nu. De Steenstraete, vroeger ... en nu, vele vergelijkende foto's met feiten en gebeurtenissen van de panden van één van de oudste straten van Leuven, oblong A4, kleur 30€, zw-wit 15€</p>		<p>Van Kalvermarkt tot de Layensplein</p>
<p>Sint-Jakobskerk, vroeger en nu, deel 2 met kaarten, de Sacramentstoren, museumstukken en parochielevens, A4 geringd, kleur 35€</p>		<p>Sint-Jakobskerk, vroeger en nu, deel 1, met foto's van vroeger en nu en beelden uit het leven rondom deze oude Leuvense kerk, A4 geringd, kleur 35€, zw-wit 15€</p>		<p>Van Kalvermarkt tot de Layensplein, Mecnas, 1990, De geschiedenis van de voormalige Slachthuiswijk, gelegen in het centrum van de stad Leuven, zw-wit, 39 blz. 15€</p>

Voorstelling Jaarboek LHG Nieuwjaarsreceptie

vrijdag 27 januari 2011 om 20u
Kapel van de Romaanse Poort
Brusselsestraat 63, 3000 Leuven

PROGRAMMA

Verwelkoming met korte presentaties door de auteurs
Jaaroverzicht 2010 en voorstelling jaarprogramma 2011
Uitreiking van de LHG-oorkonde van verdienstelijke bijdrage en verrassing.
Literaire en muzikale intermezzo's.

index
infrastructuur
landbouw
industrie
handel
politiek
bestuur
landbouw
veiligheid
gezondheidszorg
restaurantie
recreatie
religie
onderwijs
wetenschap
cultuur
wonen

illustraties

gebeurtenissen - feiten

1.900 - Bouw van het **Electro-mechanisch Instituut** door arch. V. **Lenertz** in de Vlamingenstraat. Na een grondige renovatie en uitbreiding is het sinds kort de **Vierick-school** geworden

1.900 - Sedert het eind van 19de eeuw bevindt zich op de plaats van het Sint-Niklaasgasthuis **het Leo XIII Hoger Instituut**

1.900 - De Tiensestraat telt omstreeks 1900 een dozijn gangen, waaronder de **Smoutmoliengang**

1.901 - 1902 - Bouw in de F. Lintsstraat van het **'Hospice pour Orphelins et Vieillards'** naar de plannen van arch. A. Stevens

1.901 - Inhuuldiging in de Naamssestraat van de **Gemeenteschool nr. 6** voor jongens

1.901 - Op 2 januari legt Prosper Lenaerts, namens de samenwerkende **maatschappij 'De Eendracht'**, de eerste steen van een stoombrouwerij uitgerust met de meest moderne snufjes en waarin men, tot in 1974, de **Peeterman** brouwde

1.902 - De **Karel van Lotharingenstraat** wordt aangelegd op de **overwelde arm van de Dijle** en de nieuwe gebouwen komen deels in de tuinzone van het klooster van de Augustijnen

1.902 - Een jongeling die op de pomp, aan het Vanden Winckelcollege gelegen was, gekropen werd tijdens **een betoging voor het Algemeen Stemrecht** door vuur van de **Burgerwacht** geraakt en werd gedood.

Het jaarboek behandelt infrastructuur, politiek bestuur, landbouw, industrie, handel, gezondheidszorg, restauratie, recreatie, religie, onderwijs, wetenschap, cultuur en wonen.

Het kan nog besteld worden tot 27 januari (voor naamvermelding tot 1 november) door voorafgaandelijk storting op het LHG-nr. 735-0107595-10 of door contante betaling bij de presentatie ter plaatse. Voordeelprijs 35 € zowel voor de leden 2011 als nieuwe leden 2012. Voor niet-leden: 75 €. Gelegenheidscadeau: reproductie in kleur van het virtuele model van het torenontwerp van de Sint-Pieterskerk op formaat 60cm x 42cm door Yves Vanhellemont.

Het jaarboek kan pas afgehaald worden bij de presentatie-nieuwjaarsreceptie op vrijdag 27 januari 2012 of erna op het secretariaat (Brusselsestraat 46/bel 6, 1ste verdieping) elke zaterdag 10-12u.

Nu nog LID worden betekent automatisch lid zijn voor 2012 door storting van 25 €. U ontvangt extra een plattegrond van Leuven met de universitaire colleges (1899) als cadeau, op te halen op het secretariaat na betaling lidgeld.

Info: tel nr. 016-460422 of lhg@telenet.be.

Redactie: Paul Reekmans, Ramon Kenis, Gilbert Theys, Rob Verbruggen, Lambert Juvéyns, Maarten Smeets, Paul Rycken, Tom Vanderstappen, Willy Devaere, Gerda Ceulenaere

info: lhg@telenet.be - tel 016/ 46 04 22 – www.leuvenshistorischgenootschap.be - secr. Zat: 10-12u